

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Septimvm. Propagatio Societatis per Africam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

CAPVT SEPTIMVM.

Propagatio Societatis per Africam.

FVit olim Africa non religione minùs quàm bellis incluta. Nunc pænè Fides exulat. Obiectas Europæ partes, & interiora Saraceni, maris Atlantici & Æthiopici littora Ethnici tenent. in Abassiâ atque Ægypto qui CHRISTVM agnoscunt, ab Ecclesiæ communionem seiuncti sunt. Ad has gentes adire, fuit bellum inferre. Nusquam amici, nisi quos faceres. A multis humanitatis non plus expectandum, quàm ipse instillasset. Sed lustranda venatoribus ferarum sunt latibula, & prædæ gratiâ inter silvas degendum. Quàm feris similes Guineæ populi? Ipso nomine feritatem præ se ferunt, qui Leænæ montes incolunt. His Societas facta est mansuetudinis magistra. Ne cultores deficiant, in vicinis Hesperidum insulis sedem collocavit. In alia Guineæ Regna priùs è remotissimis terris Euangelium intulit, quàm vicini Saraceni impuram Alcorani superstitionem importarint. Fuit, cum vno tempore duo magni Reges baptisma susciperent, quatuor flagitarent. Beniensis regio non satis quidem expectationi respondit, sed ipsa sibi charitas fructus est; & nusquam vberior, quàm in sterili solo, meritorum seges. In Congo atque Angolâ pro Regum ingenio dubiæ sæpè res: nunc utrobique Collegia sunt, frugum, quas Æthiopicus ager cælesti fundit agricolæ, quædam velut horrea. Magna ex Monomotapâ messis accederet, si culturam admisset. Nunc quàm incolis suis parum benigna, tam cælo infrugifera est, nec vllâ ferè re præterquam Apostoli sui cæde nobilis. Fuit is Consalvus Silueria, cui natalium splendor inter primos Lusitanæ Proceres, virtus inter præcipuos Martyres locum dedit. Post nauatam Indis operam ad Cafres venerat, gentem stolidam & rudem, & quæ humanam naturam formâ magis quàm ingenio prodat. Poterat tamen, nisi parricidium interuenisset, docilitatis defectum tantus magister supplere. Iam Regem & trecentos cum eo Nobiles (si qua est in illâ barbarie nobilitas) sic instituerat, vt baptismo admoendos putaret. Sed, vt leuitate Cafres sunt & perfidiâ singulari, Rex insuper propter auaritiâ & improvidam ætatem fraudibus obnoxius, facilè à Mahometanis veteratoribus inductus est, vt eius se cæde pollueret, à quo salutis vndâ fuerat expiatus. Ergo vecordis adolescentuli iussu, ingens ille spiritus, à quo Monomotapæ incolumitas pendeat, laqueo suffocatus est. Corpus, ne veneno suo (ita scelesti persuaserant) auras inficeret, in profluentem proiectum. Utinam tandem Cafres per eius sanguinem diuinam erga se misericordiam flectant, per quem iram meruerunt! Hactenus velut in pœnam à Deo deserti, & salute, quam reiecerunt, indigni visi sunt. Quantò beatiore, quæ ultra Bonæ spei promontorium ad sinum vsque Arabicum porriguntur terræ! Passim in littoribus crucis vexilla rutilant, & in torridis arenis Fidei germen excrescit. Prima femina multis locis Societas iecit. Nunc Mosambici non domicilium modò, sed & scholas habet: vbi, qui humanos induere mo-

*Africa populi à Fide alieni.**Societas in Guineâ,**Iar. Tom. 3. c. 46. & seq.**Benino,**Congo, Angolâ,**Monomotapâ,**Mosambici,*

in Madagascare.

res non posse videbantur, etiam disciplinis excoli sunt cœpti. Poterat Madagascare (sancti Laurentij insulam Europæi vocant) venire in partem felicitatis, si Rex quàm facilis in admittendis, tam constans in retinendis Dei nuntiis fuisset. Sed ut reliquas contra barbarorum vitia virtutes, ita contra mobilitatem necesse est perseverantiam opponere. Ea si defuisset, nec nuper in Abassiam (quæ olim Æthiopia ultra Ægyptum dicta est) post longum exilium reducta Religio veteres possessiones adiiisset. Quantos in eam rem inde à primis annis Societas labores suscepit? nec labores modò, quos ambit, sed etiam, quos aliqui ut sui perniciem fugit, insularum honores: crucibus quidem illos & molestiis refertos, nec quidquam, nisi nomen, speciosi habentes; sed tamen nisi animarum necessitas urgeret, vel hoc ipso ingratos. Igitur Ioannes Nunnius in Patriarcham, Andreas Ouiedus, & Melchior Carnerus in Episcopos lecti consecratiq;e sunt: ut Claudium Abassinorum Imperatorem cum suis ad Ecclesiam, à quâ amplius mille annos dissident, redire cupientem, ad illam cum potestate & maiestate reducerent. Sed is breuè vel mutavit sententiam, vel potiùs (quoniam non nisi in Lusitanorum gratiam reconciliationis præ se voluntatem tulerat) ubi postulata impetrasset auxilia, nihil amplius requisivit. Quod ubi Goæ renuntiatum est, postquam eò cum Episcopis Patriarcha appulisset, ne impiorum ludibrio suam omnes dignitatem obijcerent, visum est vnum cum aliquot Sociis Ouiedum præmittere, qui & rem exploraret certius, & Patriarchæ ingressum, quâ posset, præmuniret. Vbi aduenit, reperit Imperatorem, quamvis initio (ut erat cautus nec dissimulandi imperitus) animi sensum humanitatis officiis obtegeret; tamen reipsâ in Dioscori hæresi, & propriis Abassinorum erroribus mentem obfirmasse. nihil de Romanæ Ecclesiæ auctoritate, nihil de verâ Fide, nisi refellendi gratiâ, audire. Patriarchæ aduentum non modò superuacaneum fore, sed & suum ingratum esse. Doluit enim eò ita Ignatium (nam de se minus laborabat) ita Lusitaniam Regem, ita Pontificem Maximum, quorum omnium non minori voluntate quàm spe suscepta erat expeditio, expectatione frustratos. Sed inde solatium capiebat, quòd, ubi agendi quæ optarat facultas deesset, abundè (quod alterum votum erat) suppeteret patiendi. Præter contumelias & opprobria, præter tædia & durissimum inter asperrimas rupes exilium, eam paupertatem pertulit, ut, cum aliorum misericordiam publica contraxisset fames, ipse arare, ipse sementem facere, ipse metere coactus sit, vnde vitam, quò ferendis diutiùs ærumnis sufficeret, sustentaret. Tum demum cœpit dignitatem suam, quam inuitissimo susceperat, æquo animo ferre; & quæ antea intolerabilis videbatur, inter grauissimos labores leuis est facta. Tum non penituit Pontificio pedo manus admouisse, dum iisdem bouum stimulos & stiuam tractaret. Quis miretur Evangelicum semen eo deinde solo feliciter prouenisse, quod ita subactum est? Nondum tamen se multum extulerat, cum eò venit P. Pæzius: quem etiam non minus rerum toleratarum, quàm gestarum gloria decorauit. In itinere à Turcis captus, sexennio in vinculis fuit. Solutus carcere, incidit in morbum cum per se grauem, tum loco rerumque inopiâ,

Nunnius Patriarcha in Abassiam legatur.

Ouiedus Episcopus præmittitur.

eius labores.

Ian. Tom. 2. c. 32. & seq.

P. Pæzius in Abassiam venit.

inopiâ (quippe inter Arabas inhumanissimam gentem) molestissimum. Recuperatâ valetudine, P. Montferratium, viarum atque ærumnarum socium & leuamen, amisit. Cetera, quæ vel ad humanarum necessitatum subsidium, vel ad rei sacræ vsûm comportabat, latrones eripuere. Nihil in illum mitius fecit. Intactum atque innoxium emicans è siluis leo pertransiit. Ita alternis diuinæ misericordiæ sese modò subducentis, modò exferentis, interuallis exercitus recreatusque, ad Regiam peruenit. In quâ, primis statim congressibus, & sua illum, & Religionis, quam docebat, sanctitas adeò venerabilem fecit, vt pannosus licet atque mendicus, supra omnes Proceres Dynastasque in pretio esset. Rogatus vt de diuinis mysteriis verba haberet, cum id stans in pedes, nihilque inter auditores eminens, agere cœpisset, non ferens Imperator tam altas cælestesque res tam humili tractari loco, quòd alia sedes deesset, in suum iussit folium conscendere, & vnde populis imperia dabantur, inde vitæ præcepta proferre. Dubites magisne Concionatorem delatus honor, an sua Imperatorem demissio decuerit. Numquam folio dignior fuit, quàm dum sic illo cessit. Adeò pulchrum est & regium, in suis Deum famulis agnoscere & venerari. Aliàs inter colloquendum, cum eius se famulum clientemque Paëzium diceret, Quid, inquit, istis obsequij atque obseruantia vocibus vteris? non dominus ego tuus aut patronus, sed discipulus filiusque sum: tuâ equidem institutione, quàm Abassinorum imperio felicior. Verum dixerat, si salutaria documenta quàm auidè audiebat, tam altè in animum demississet. Sed id in incerto est. Spem facit, quòd & ipse ante pugnam, quam sibi fatalem præfagebat, adesse Paëzium optauerit, vt apud illum Catholico ritu noxas confitendo deponeret; & perduelles non aliam ob causam vitâ illum Regnoque spoliarent, nisi vt ne Religionem, quam amplexus credebatur, suos quoque suscipere, & acceptam à maioribus Fidem, cum eâ, quam Sacerdos aduena ementitâ potiùs (vt aiebant) sanctitate quàm rationum momentis persuadebat, cogeret commutare. Vt vt est, non irriti Paëzij fuere conatus. Multos qui ab Ecclesiâ seiuncti, velut membra à corpore abscissa, cælestis Spiritus vegetatione vitæque destituebantur, cum eâ conciliauit. Multos ab inanium simulacrorum cultu, ad veri Numinis notitiam atque amorem attraxit. Sed vt in cupidis negotiatoribus lucrandi desiderium ex lucris crescit; ita horum perceptio fructuum, maiorum cupiditatem accendit. Donec tandem nostrâ ætate, renouatis primis conatibus, misso iterum è Societate Patriarchâ, tota se ad salutem Abassia conuertit: damnatisque, qui seiunctionis tempore inualuerant, ritibus, & in primis eiurata Dioscori hæresi, nouum CHRISTO, & Romanæ Sedi ceterarum Magistræ, sacramentum dixit.

Eandem non semel spem de se, deque Coptis qui Ægyptum incolunt, Alexandrini fecere Patriarchæ. Sed cœptis constantia defuit. Eorum vnus, quamquam per Legatum geminasque litteras CHRISTI Vicario submiserat sese; tamen, inturbante rem eo ipso qui Legatus fuerat, missos ad se Christophorum Rodericium & Ioannem Baptistam Ælianum ita delusit, vt præter eum, qui ex patientiâ frustratisque

honoratus
à Rege.

Ann. 1626.
Abassia
Pontificis
obedientia
se subdit.

Labores
Sociorum
in Ægypto
irriti, &
quare,
Hist. Societ.
Tom. 2. l. 5.

Ann. Societ.
anno 1584.

prodicionis
accusari
capiuntur.

redimuntur.

Ægypto
excedunt.

Varia in
Mauritania
excursionibus.

non minus quam exactis è sententiâ laboribus in celo expectandus est, nullum fructum retulerint. Alter, dum nimium comperendinat, priusquam rem suæ suorumque saluti necessariam conficeret, morte præuentus est. Tum tamen ceteri Episcopi reductis in Italiam Patribus dedere litteras, quibus & Pontifici gratias agebant, quod homines, à quibus Catholicam veritatem docerentur, ad se misisset: & ubi post annum successor Patriarchæ substitutus esset (aiunt enim tam diu suam decere Ecclesiam Sponsi interitum lugere) toto se studio in concordiam inclinatuos testabantur. Nec erat exigua felicissimi successus spes, confirmatâ iam & communiter agnitâ Romani Pontificis in vniuersum CHRISTI gregem potestate, reiectisque, quibus maximè retardabantur, Eutychetis erroribus. Sed dum nostri ea Romam noua delaturi, & quid in rem esset, coram edocturi discessum parant; ecce tibi in ipsorum ædibus Turcarum turba ferro ac telis instructa. Ducebat agmen personatus dux, qui quid agendum, cuiue iniicienda essent vincula, designaret. Fama fuit, fuisse quemdam inuidiâ atque ambitione ardentem: qui, vt Gallicæ nationis Consulem (habent enim hîc Galli Veneti que suos Magistratus) in huius promotione negotij nec operæ nec sumptibus parcentem de gradu deijceret, detulit ad Proregem, Cophros ab eo contra Turcarum Imperatorem sollicitatos, habereque à Philippo Hispaniarum Rege mandata alliciendi in eius partes, quotquot posset, Christianos. ad eam rem præstò esse Memphi Presbyteros, qui suam Regi operam Consuli que nauarent. Ita Patres ab agendâ Religionis causâ ad defendendam propriam in iudicium tracti, quamquam suam satis probabant innocentiam; tamen quod in litteris, quæ apud eos deprehensæ sunt, optare se Cophti dicerent, vt vnum ouile fieret & vnus Pastor, quasi iis verbis apertum prodicionis contineretur indicium, in tetrum carcerem coniecti sunt. Nec erat qui extremo mulctandos supplicio dubitaret. Sola in Turcarum avaritiâ spes erat reliqua: credebantque Christiani posse, si Patres assentirentur, pecuniæ magnitudine periculum redimi. Patres, quamquam in tali causâ emendam potius mortem, quam redimendam vitam scirent, quoniam tamen suam perniciem cum magnâ videbant Cophtorum calamitate coniunctam, metuebantque, ne, si quid eis mali suâ causâ accideret, id eos ab omni cum Catholicis commercio deterreret; passi sunt sibi pulcherrimam palmam eripi. Persoluto non exiguo pretio, cum nihilo seghius inchoatam coniunctionem vrgent, nouus in prouinciam Prorex venit. Qui factus præteritorum certior, ait se iterum velle causam cognoscere; esse enim proximi Proregis cupiditate corruptum labefactatumque iudicium. Tum tandem, ne, quibus se laqueis exuissent, in eos magno cum Christianorum periculo reciderent, maturandus reuditus visus est; neque committendum, vt hominibus optimè de se meritis sua pietas & beneuolentia fraudi esset. Atque is Ægyptiacarum expeditionum exitus fuit.

Laborum non minus in aliis Africæ partibus, quæ propius Europam sunt, multoties exhaustum. In Mauritaniâ, quæ Herculeo freto ab Hispaniâ diuiditur, Ioannes Nunnius, Ludouicus Consaluius, Ignatius

tius Bogatus; quã Sicilia obiacet, ipse Iacobus Lainius & Martinus à Carnosa traicere. Hi, vt Ioannis Vegæ Siciliae Proregis exercitui Africam urbem oppugnato; illi, vt tractis in feruitatem Christianis opem & solatium ferrent. Pari charitate Ioannes Fernandus & Gabriel de Portu in easdem delati oras, multorum è vinculis exemere corpora, multorum à satanæ dominatu animos defendere. Nec nihil in Iudæos & Mauros emolumenti redundauit. Tituani (ciuitas est ditionis superstitionisq̃ue Saracenæ) præcipuum Nunnus Rabbinum eò adduxit, vt non cunctaretur confiteri, IESVM, quem Christiani colerent, Dei esse Filium, eumq̃ue tot expetitum votis, tot promissum oraculis Saluatorem ac Messiam. Lainius, urbe Africã per vim expugnatã, defensorum non paucos, quorum in potestatem venerant, eorum ad Sacra perduxit. Vnum etiam mox à suscepto baptisate decedentem ad cælos transmisit, periturum, nisi periisset. Atque ea ferè ratio est traiciendi in hanc Africã partem, vt vel ab amicis castris præsidisq̃ue ne discedas, vel redimendis captiuis pretium feras. Alioqui nouum ferè Saracenis est, Christianorum quemquam nisi in vinculis videre.

Quando erit, vt vilissimæ genti non amplius lucro sua crudelitas, nostra dignitas ludibrio sit? quando erit, vt, compositis Europæ rebus, & cessantibus iis præliis, in quibus ne vincere quidem piis sine dolore licet, eò transferantur Catholicorum vires, vbi non iustum modò, sed & misericors bellum sit; vbi hostibus ipsis profiti vinci; vbi non ira, non æmulatio, non auaritia, non regnandi libido, effundendi Christiani sanguinis causa sit, sed dignus tali pretio Dei honor?

CAPVT OCTAVVM.

Propagatio Societatis per Americam.

Americam amplissimam mundi partem, tribus reliquis magnitudine terrarum ferè parem, diuitiis etiam superiorem, plerique, vt rem facerent; Religiosi homines, vt Euangelium disseminarent, errantesq̃ue mortalium greges ad ouile CHRISTI reducerent, præteritis annis adiuere. Ea vastissimis circumfusa æquoribus, à Septemtrione in Austrum immani tractu porrigitur, duarum, quas tenuis discernit isthmus, peninsularum formã. Harum altera, quæ Septemtrioni proximior est, Regnum Mexicanum, Nouam Hispaniam, Floridam, Terram Nouam complectitur. Quæ Meridiem spectat, Brasiliam, Paraquariam, Chilensè Regnum, Peruuiam comprehendit. Brasilia prima Societati addita est. Laboriosa sanè prouincia, & multis difficultatibus implicata. Incolæ nullã Numinis non modò reuerentiã, sed ne vel notitiã præditi, ferinum in morem vitam agitant. Adeo stolidi atque hebetes, vt nec litteras nec vllam numerorum rationem norint. Perperam aut rectè factis nihil post mortem præmij supplicisq̃ue superesse arbitrantur. Animas num à corporibus fecernant, incertum: certè, prout quisque terrã conditur, manco vel integro corpore, ita credunt ad inferos descendere. Quamobrem iis quos tumulant, retia

(nam

*Diuisio
Americæ.**In Brasiliam
Societatis
venit.*